

**Inter-Agency
Coordination
Turkey**

KURUMLAR-ARASI ÇOCUK EVLİLİKLERİ KILAVUZ NOTU

EKLER

Kasım 2018

İçindekiler

EK 1	3
Çocuk Evliliklerine İlişkin Yasal Çerçeve	3
EK 2	9
Bireysel Yüksek Yarar Değerlendirmesi Kapsamında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Unsurlar	9
EK 3	10
Cinsel İstismar Mağduru Çocuğa Uygun İletişim Teknikleri	10
EK 4	12
Bildirim Yükümlülüğü	12
EK 5	13
Çocuk Evliliği Vakalarında Çocuğun Yüksek Yarar İncelemesi Aracı	13
EK 6	17
Risk Değerlendirme / Vaka Önceliklendirme Tablosu	17
EK 7	18
Bireysel Vaka Yönetimi Kapsamında Yönlendirme Mekanizmaları	18
EK 8	22
Önleyici Aktiviteler	22

EK 1

Çocuk Evliliklerine İlişkin Yasal Çerçeve

Kanun Maddesi	Suç Oluşturan Hareket	Şikayete Bağlılık	Açıklama
Çocuğun Evlendirileceği Kişiye Verilebilecek Cezalar			
Türk Ceza Kanunu madde 103 Sarkıntılık	Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde: 3-8 yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Çocuk 12 yaşından küçükse, ceza 5 yıldan az olamaz.	Fail çocuk ise, çocuğun, velinin veya vasiinin şikayetine bağlıdır, değilse şikayete bağlı değildir	Sarkıntılık deyiminden vücuda temas içeren ve ani hareketle yapılan cinsel davranışlar anlaşılmalıdır.
Türk Ceza Kanunu madde 103 Cinsel İstismar	15 yaşını tamamlamamış çocuğa karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, 15 yaşını tamamlamış olsa da akıl hastalığı olan, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuğa karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, 18 yaşını tamamlamamış diğer çocuklara karşı cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranış halinde: 8 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Çocuk 12 yaşından küçükse, ceza 10 yıldan az olamaz.	Şikayete bağlı değildir	İlk iki maddede sayılan çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel davranışların cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olması gerekmez. Fakat, eğer bu çocuklara karşı iradeyi etkileyen bir hareket de yapılmış ise, ceza yarı oranında artırılır. Çocuğun rızasının olduğunun düşünülmesi, suçun oluşmasını etkilemeyecektir, zira 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olsa da fiilin hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocukların cinsel davranışa gösterdikleri rıza geçerli sayılmamıştır. Dolayısıyla eğer çocuğun fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş ise, veya çocuğun, cebir, tehdit veya hile ile iradesi sakatlanmış ise, bu madde, on beş yaşını tamamlamamış çocukları da kapsayacaktır.
Türk Ceza Kanunu madde 103 Nitelikli Cinsel İstismar	Cinsel davranış vücuda organ veya sair cisim sokulmasını içeriyorsa: En az 16 yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Çocuk 12 yaşından küçükse, ceza 18 yıldan az olamaz.	Şikayete bağlı değildir	
Cinsel istismar ve sarkıntılık suçunu işleyen eğer anne, baba, üvey anne, üvey baba, büyük anne, büyük baba, teyze, hala, dayı, amca, yeğen, kardeş, üvey kardeş, evlat edinen, koruyucu aile, vasi veya kamu görevlisi ise, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (Mesela verilecek ceza 10 yıl ise, 5 yıl artırılarak 15 yıl olarak hesaplanır.)			
Türk Ceza Kanunu madde 104 Reşit Olmayanla Cinsel İlişki	15 yaşını tamamlamış çocuk ile cebir, tehdit veya hile olmaksızın cinsel ilişkide bulunulması halinde: 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. - Çocuğun cinsel ilişkide bulunduğu kişi annesi, babası, kardeşi, amcası, dayısı, halası, teyzesi, yeğeni, evlat edinme öncesi bakımını üstlenen kişi veya koruyucu ailesi ise: 10 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	İlk madde şikayete bağlıdır, ikinci madde ise şikayete bağlı değildir	Bu suçun oluşması için, 15 yaşını dolduran çocuğunun iradesinin cebir, tehdit veya hile kullanılarak sakatlanmamış olması gerekir. Eğer çocuk, cebir, tehdit veya hile kullanılarak cinsel ilişkide bulunmuş ise Türk Ceza Kanunu madde 103 uyarınca çocuğun cinsel istismarı suçu oluşacaktır. Çocuk, cebir, tehdit ve hile olmaksızın cinsel ilişkiye bulunmuş olsa dahi, reşit

			olmayanla cinsel ilişki suçu oluşacaktır.
Türk Ceza Kanunu madde 105 Cinsel Taciz	• Çocuğun cinsel amaçlı taciz edilmesi halinde: 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	Şikayete bağlıdır	Cinsel taciz fiilinden temas içermeyen ve cinsel amaç güden taciz fiilleri (söz, davranış, işaretler) anlaşılmalıdır.
Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suçlar (mesela Türk Ceza Kanunu madde 104 ve 105) için, çocuğun, velisinin veya vasisinin, fiili ve faili öğrendikten itibaren altı ay içerisinde şikayette bulunmaları gerekir. (Türk Ceza Kanunu madde 73)			
Türk Ceza Kanunu madde 109 Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	• Çocuğun bir yere gitme veya bir yerde kalma hürriyetinden yoksun bırakılması halinde: 2 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. • Eğer çocuk cinsel amaçla hürriyetinden yoksun bırakılırsa: Verilecek ceza yarı oranında artırılır.	Şikayete bağlı değildir	
Türk Ceza Kanunu madde 234 Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması	• Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hışminın, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırmayı veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. • Çocuk eğer ebeveynlerinin bilgisi veya rızası olmadan evi terk etmişse, çocuğun rızası olsa dahi yanında bulunduğu kişinin çocuğun ailesini veya yetkili makamları haberdar etme yükümlülüğü vardır. Aksi halde: 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	Birinci madde şikayete bağlı değildir,	ikinci madde ise şikayete bağlıdır
Çocuğun Ebeveynlerine Verilebilecek Cezalar			
Türk Ceza Kanunu madde 38 Azmettirme	• Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.		Evlendirilen çocuğun ebeveynleri, vasisi ve/veya bakımından sorumlu kişi, çocuğa karşı çocuğun cinsel istismarı veya reşit olmayan ile cinsel ilişki suçunun işlenmesinde azmettirici rolünü üstlenmişler ise, ilgili suçun cezası ile cezalandırılacaklardır.
Türk Ceza Kanunu madde 39 Yardım Etme	• Yukarıda açıklanan suçların işlenmesinde aile üyelerinin herhangi bir yardımı olması, buna teşvik etmesi, yol göstermesi veya suçun işlenmesini kolaylaştırması halinde: Yukarıda anlatılan suçlardan sorumlu olacaklardır ve yukarıdaki cezaların yarısı kadar ceza verilir. Fakat verilecek ceza 8 yılı geçemez.	Şikayete bağlı değildir	
Türk Ceza Kanunu madde 232 Kötü Muamele	• Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. • İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü	Şikayete bağlı değildir	

	olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.		
Türk Ceza Kanunu madde 233 Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali	- Ebeveynin aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde ebeveyn: 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. - Ebevenylerin velayet hakları kaldırılmış olsa dahi, sarhoşluk, uyuşturucu madde kullanımı veya onur kırıcı hareket sonucu çocuğa maddi ve manevi özen gösterememeleri nedeniyle çocuğun sağlığını, güvenliğini ve ahlakını ağır şekilde tehlikeye sokmaları halinde: 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. - Son olarak, çocuk hamile kalır ve çocuğun evlendiği kişi (veya resmen evlenmeseler de sürekli birlikte yaşadıkları kişi), çocuğun hamile olduğunu bilmesine rağmen onu çaresiz durumda terk ederse: 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	İlk madde şikayete bağlıdır, ikinci ve üçüncü madde ise şikayete bağlı değildir	
Bildirim Yükümlülüğü			
Türk Ceza Kanunu madde 278 Suç Bildirmeme	- İşlenmekte olan bir suçu bilen ve yetkili makamlara bildirmeyen herkes, - Suç işlenmiş olsa da suçun neticelerinin sınırlandırılması hala mümkünken yetkili makamlara suçu bildirmeyen herkes: 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer mağdur çocuk 15 yaşını bitirmemiş ise, ceza yarı oranında artarılır. Fakat, madde 278/4 uyarınca, tanıklıktan çekinebilecek kişiler bakımından bu cezaya hükmolunmaz. Dolayısıyla, Ceza Muhakemesi Kanunu madde 45 gereği, çocuğun evlendiği kişinin anne veya babası için bu cezaya hükmolunamayacaktır.	Şikayete bağlı değildir	Evlilik kapsamında cinsel birlikteliğin birden çok kez gerçekleşme olasılığı göz önüne alındığında, devam eden ve neticesi sınırlandırılabilir bir suçun mevcut olduğu söylenebilir. Bu madde, STK'lar dahil herkese uygulanır.
Türk Ceza Kanunu madde 279 Kamu Görevlisinin Suçu Bildirmemesi	Göreviyle bağlantılı olarak bir suçu öğrenen fakat yetkili makamlara bildiride bulunmayı ihmal eden veya geciken kamu görevlisi: 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer suçu işleyen adli kolluk görevlisi ise, ceza yarı oranında artırılır.	Şikayete bağlı değildir	Suçla ilgili olarak haberdar edilip işlem başlatmayan, özellikle kolluk görevlileri ve savcılar için bu madde uygulama alanı bulabilir.
Türk Ceza Kanunu madde 280 Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi	Görevi sırasında suç işlendiği yönünde belirtili ile karşılaşan sağlık mesleği mensubu, eğer durumu yetkili makamlara bildirmez veya bildirmede gecikirse: 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	Şikayete bağlı değildir	Sağlık mesleği mensubu deyiminden doktor, diş doktoru, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.
Çocuk Koruma Kanunu madde 6 Kuruma Başvuru	Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu AÇSHİM/SHM'lere bildirmekle yükümlüdür.		Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinde bir ceza düzenlenmiş olmasa da, cinsel istismardan haberdar olan STK'ların bu madde kapsamında korunma ihtiyacı olan çocuğu adli mercilerin

yanında AÇŞİM'e bildirmesi de gerekmektedir.

Çocuk için Alınabilecek Koruyucu Tedbir Kararları

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun madde 4
Hakim Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbir Kararları

- İşyerinin değiştirilmesi,
- Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi,
- Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması,
- Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Bu Kanun'un sadece çocuklar değil, yetişkinlere de uygulanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hakim tarafından karar verilebilir.

Çocuğun Evlendirildiği Kişiye Karşı Alınabilecek Önleyici Tedbir Kararları

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun madde 5
Hakim Tarafından Verilecek Önleyici Tedbir Kararları

- Çocuğa yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması,
- Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun çocuğa tahsis edilmesi,
- Çocuğa, çocuğun bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması,
- Çocuğun çocuğuyla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması,
- Gerekli görülmesi hâlinde çocuğun, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması,
- Çocuğun şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi,
- Çocuğu iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi,
- Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi,
- Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi,
- Çocukların bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması,
- Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanması.

Bu önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hakim tarafından karar verilebilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü maddelerde yer alan önleyici tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri, evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

Bu tedbirlerle birlikte hâkim, Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile aile içi şiddet durumlarının varlığında, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, çocuğun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Hakkında tedbir kararı verilen kişi, bu kararın gereklerine aykırı hareket ederse, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin

niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi on beş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Alınabilecek Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Çocuk Koruma Kanunu madde 5

Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

- Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.
- **Danışmanlık tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- **Eğitim tedbiri**, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- **Bakım tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- **Sağlık tedbiri**, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- **Barınma tedbiri**, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir.

Çocuk Koruma Kanunu madde 9

Acil Korunma Kararı

- Derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuk, AÇŞİM tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hakimine müracaat edilir. Hakim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hakim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.
- Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hakime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hakim tarafından karar verilir.
- Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hakimden

koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Dava Zamanaşımı

Türk Ceza Kanunu madde 66

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,
- Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,
- Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,
- Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,
- Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

geçmesiyle artık kamu davası açılmaz, veya açılmış ise, dava düşer.

Eğer çocuğun evlendirildiği ve çocuğa karşı cinsel davranışta bulunan kişi, fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş ama 15 yaşını doldurmamış ise, bu süreler yarıya indirilir. Eğer bu kişi 15 yaşını doldurup 18 yaşını doldurmamış ise, bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi ile dava zamanaşımı olur.

Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

EK 2

Bireysel Yüksek Yarar Değerlendirmesi Kapsamında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Unsurlar

- Çocuğun yüksek yararı (bireysel bazda);
- Çocuk evlilik hakkında ne hissediyor ve nasıl bir desteğe ihtiyacı var;
- Evlendirilen ya da evlendirilme riski altında olan çocuğun yaş ve olgunluk seviyesi;
- Evlendirilen çocuk ve evlendirildiği kişi arasındaki yaş farkı;¹
- Evlendirilen çocuk ve evlendirildiği kişi arasındaki ilişki, çok eşlilik durumu;
- Çocuğa yönelik şiddet, istismar, ihmal ve suistimal belirtileri;
- Çocuğun içinde bulunduğu çevrenin güvenliği;
- Evliliğin süresi ve evliliğin/birlikteliğin içinde bulunduğu şartlar;
- Evliliğin resmi veya gayriresmi statüsü ve gerçekleştirildiği yer (menşe ülke, iltica ülkesi, üçüncü ülke);
- Çocuğun evlendirildiği kişiden veya içinde bulunduğu bakım düzenlemesinden çıkartıldığı takdirde yaşanabilecek riskler ve sonuçlar;
- Evlilik yaşı ve boşanma ile alakalı yasal çerçeve (menşe ülke, iltica ülkesi);
- Çocuğun ailesi ve yakın ilişkileri;
- Çocuğun bakımını üstlenen kişinin kim olduğu (aile bireyleri/eşinin aile bireyleri);
- Halihazırda bulunan destek mekanizmalarının varlığı/eksikliği;
- Gebelik veya çocuklu olma hali;
- Çocuğun ve bakımını üstlenen kişilerin görüş ve istekleri;
- Çocuğun varolan hak ve hizmetlere erişimi, kayıt, eğitim ve sağlık dahil;
- Çocuğun gelişim ve kimlik ihtiyaçları;
- Çocuğun günlük faaliyetleri, evde üstlendiği sorumluluklar ve eğer yapıyor ise ev işleri;
- Mevcut yaşam koşulları;
- Çocuğun beceri, yetenek ve kapasitesi;
- Çocuğun kalıcı çözüme ilişkin düşünceleri ve beklentileri.

¹ Ulusal yasal düzenlemeler uyarınca çocuğun korunma ihtiyacının olup olmaması, çocuğun evlendirildiği kişi ile arasındaki yaş farkından ve cinsel birlikteliğin suç teşkil edip etmemesinden bağımsız olarak, çocuğun yüksek yarar değerlendirme kapsamında bireysel olarak irdelenmelidir.

EK 3

Cinsel İstismar Mağduru Çocuğa Uygun İletişim Teknikleri²

Hizmet sunucuların çocuğun yaşına ve olgunluk seviyesine göre iletişimi kolaylaştırmaya yardımcı olmak için çeşitli teknikler kullanması gerekir. Yüksek risk altında olduğu tespit edilen çocuklarla yapılan görüşmelerin bir psikolog veya çocuk koruma alanında deneyimli/uzman sosyal çalışmacı tarafından yapılması tavsiye edilir. Orta ve düşük risk altında olduğu tespit edilen çocuklar için ise, görüşmenin mümkün olduğu ölçüde psikolog veya çocuk koruma alanında uzmanlaşmış sosyal çalışmacı tarafından yapılması önceliklenmelidir; bu kişilerin olmaması halinde ise diğer sosyal çalışmacılar tarafından gerçekleştirilebilir. Çocuğun ebeveynlerinin de istismar mağduru çocuklar ile iletişim teknikleri hakkında bilgilendirilmesi önemlidir. Bu çocuklarla ilgili olarak, çocuğun yüksek yararına uygun olduğu ölçüde ebeveynler ile bilgi paylaşılmalı ve destek olunmalıdır. Aşağıda IRC-UNICEF tarafından hazırlanan 'Cinsel İstismar Mağduru Çocuklar' kılavuzundan konuya dair bir alıntı bulabilirsiniz. Daha fazla bilgi için kılavuzdan yararlanılması önerilmektedir. Eğer varsa, kurumunuzdaki psikologdan da süreçle ilgili olarak destek alabilirsiniz.

Altı yaş ve üzeri, sözlü olarak iletişim kurabilen çocuklar aşağıdaki stratejileri kullanan hizmet sunucularından faydalanabilir:

- Çocuklara doğrudan yaşadıkları istismarla ilgili sorular sormadan önce, onların hayatı, okulu, ailesi ve başka genel konularda konuşun. Böylece görüşmeyi yapan, çocuğun kendisini nasıl ifade edebildiğini gözlemleyebilecek ve çocuk da kendisini görüşmeci ile konuşurken daha rahat hissetmeye başlayacaktır.
- Olabildiğince çok açık uçlu sorular sorun. Çocuğun kafasını karıştıracak ve tam olmayan cevaplar vermesine neden olacak çoklu seçeneklerden ve evet/hayır cevaplı sorulardan kaçının.
- “Neden” veya “Nasıl olur” kelimelerini kullanmaktan kaçının. Bu, sizi ve çocuğu engelleyecek cevaplarla sonuçlanabilir: Örneğin; “Bilmiyorum” veya omuz silkme ya da sessizlik. Onun yerine bir şeyin neden öyle olduğu konusunda çocuğun fikrini sorun: “Bunun nedeninin ne olduğunu düşünüyorsun?” Ayrıca “Neden” soruları suçlama gibi görünebilir, örneğin; “Neden .... yapmadın?”
- Çocuğu konuşmaya devam etmeye teşvik edecek kelimeler kullanın: • “Bunun hakkında biraz daha konuş.”
  - ◆ “Bunun hakkında biraz daha konuşmak ister misin?”
  - ◆ “.... ile neyi kastettin?”
  - ◆ “Bana bir örnek ver.” veya “Bana tarif et.”
  - ◆ “Devam et...”
  - ◆ “Daha sonra ne oldu?”
- Çocuğu belirli bir cevap vermeye yöneltten soru sormaktan çekinin ve çocuğu konuşurken bölmeyin; çocuğun hikayesini dilediğince anlatmasına olanak sağlayın. Çocuğun sözünü kesmeden anlatmasına izin verin. İster sözlü ister sözsüz iletişim teknikleri kullanın, kelimeleri çocuğun ağızına tıkamayın. Örneğin; “Ellerini göğsünün üzerine koydu mu?” demeyin. Eğer çocuğun ne olduğunu anlatmasına yardımcı olmak için oyuncak bebek kullanıyorsanız, çocuğun göğsünü gösterip “Buraya dokundu mu?” diye sormayın. Bunun yerine, istismarcının çocuğa neresine dokunduğunu sorun. Aşağıda diğer faydalı sorular ve ifadeler verilmiştir:

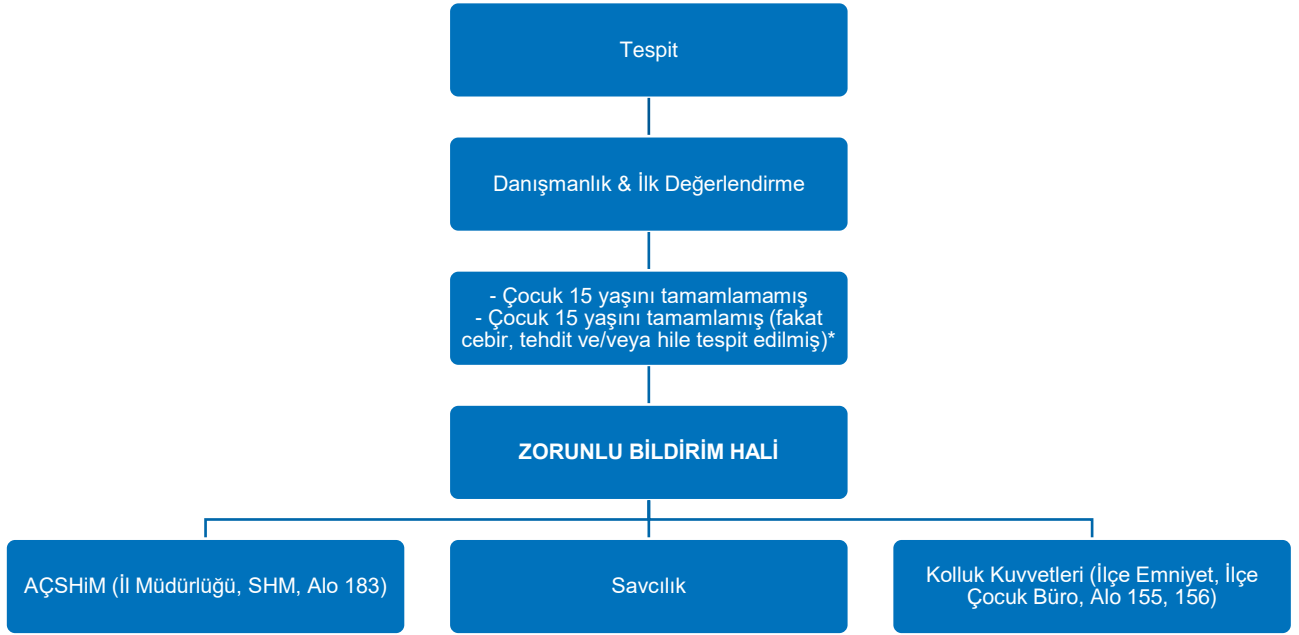
² United Nations Education Fund [UNICEF] / International Rescue Committee [IRC] « Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu » [2012]

- ◆ Biri hiç seni şaşırtacak ve korkutacak şekilde dokundu mu?
- ◆ Sana nasıl dokunulduğunu bana anlat.
- ◆ Sonra ne olduğunu söyle.
- ◆ Kendi kelimelerini kullan. Yavaş konuşman sorun değil.
- Doğru kelimeleri seçin. Çocuklar, genellikle kelimeleri genel anlamıyla anlarlar, bu nedenle hizmet sunucusu somut bir dil kullandığından emin olmalıdır.
- Çocukları güçlendirin. Çocuklar hayatlarındaki olayları veya vakaları tarif ettikten ve olaylara verdikleri tepkileri anlattıktan sonra bu olayları başka birine anlatarak “doğru bir şey yaptıkları” yönünde rahatlatılmalılar. Onlara kendi fikirlerini ve çözümlerini keşfetme imkanının verilmesi faydalı olacaktır: “Başka çocuklar da aynı durumda olsa onlara ne yapmalarını söylersin?” Cevaplayamazlarsa onlara kağıt ve pastel boya verebilirsiniz ve düşüncelerini çizmek isterlerse görebilirsiniz.

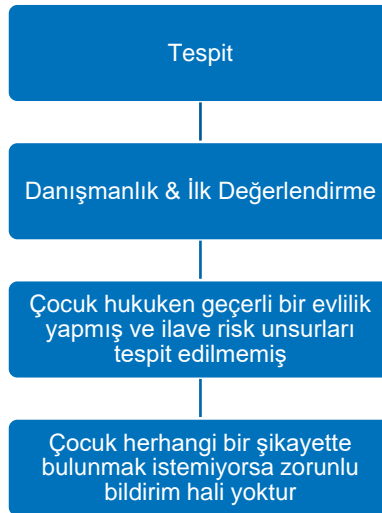
EK 4

Bildirim Yükümlülüğü³

Cinsel İstismar Suçu Halinde Bildirim Yükümlülüğü (TCK Md.103):

Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu Halinde Bildirim Yükümlülüğü (TCK Md.104):

* 15 YAŞINI TAMAMLAMIŞ OLUP, TÜRKİYE'DE BULUNDUĞU SÜRE BOYUNCA CİNSEL İSTİSMAR SUÇU KATEGORİSİNE GİRECEK ÇOCUKLAR İÇİN BİLDİRİM ZORUNLULUĞU İLE İLGİLİ OLARAK LÜTFEN TÜRK CEZA KANUNU MAD.66 DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİNE BAKINIZ.

³ 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca "korunma ihtiyacı olan çocuklar" için de bir bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Lütfen Ek 1'de yer alan tanımlara bakınız ve eğer çocuk evliliği haricinde bir koruma riski tespit ederseniz, ilgili mercilere bildirimde bulununuz.

EK 5

Çocuk Evliliği Vakalarında Çocuğun Yüksek Yarar İncelemesi Aracı

UNHCR Dosya Numarası:	Click here to enter text.	Uyruk:	Click here to enter text.	Cinsiyet:	Choose an item.	Yaş:	Click here to enter text.	
Doğum Yeri:	Click here to enter text.	Doğum Tarihi:	Click here to enter a date.	Varış Tarihi:	Click here to enter a date.	İkamet Ettiği İl:	Click here to enter text.	
Çocuk Hakkında Bilgi				Bakım Veren Kişi Hakkında Bilgi				
Çocuğun Adı ve Soyadı:	Click here to enter text.			Adı ve Soyadı:	Click here to enter text.			
Takma Adı / Mahlas:	Click here to enter text.			Çocuk ile İlişkisi:	Click here to enter text.			
Medeni Durumu:	Evlendirilme Riski	☐	UNHCR Dosya Numarası: (eğer çocuğun numarasından farklı ise)	Click here to enter text.				
	Nişanlı	☐						
	Evli (Resmi)	☐		Evet		Hayır		
	Evli (Gayriresmi)	☐						
	Ayrılmış	☐	Kanunen Bakımdan Sorumlu Mu	☐	☐			
	Boşanmış	☐	Velayet / Vesayet Kararı	☐	☐			
Telefon Numarası:	Click here to enter text.			Telefon Numarası:	Click here to enter text.			
Belgeler:	Pasaport Aslı	☐	Adres:	Click here to enter text.				
	Yabancı Kimlik No	☐						Click here to enter text.
	Evlilik Cüzdanı	☐						
	Aile Cüzdanı	☐						
	Diğer Kimlik	☐						Click here to enter text.
Görüşme Tarihi:	Click here to enter a date.			Çocuğun Bilgilendirilmiş	Evet		Hayır	
				Rızası Alındı mı	☐	☐		
AİLE İLE İLGİLİ BİLGİLER								
	Adı ve Soyadı	Adres (il / ilçe)						
Anne (öz)	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.						
Baba (öz)	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.						
Ebeveynleriniz ile iletişim içinde misiniz? <u>Evet</u> ☐ <u>Hayır</u> ☐ (<u>Evet</u> ise, en son yaptığınız görüşme ile ilgili bilgi veriniz. / <u>Hayır</u> ise, nedenlerini aşağıda belirtiniz.)								
Click here to enter text.								
Ebeveynleriniz Türkiye’de olduğunuzu biliyor mu? <u>Evet</u> ☐ <u>Hayır</u> ☐ (<u>Hayır</u> ise, nedenlerini aşağıda belirtiniz.)								
Click here to enter text.								
Ebeveynleriniz Türkiye’ye gelmeyi düşünüyor mu? <u>Evet</u> ☐ <u>Hayır</u> ☐ (<u>Hayır</u> ise, nedenlerini aşağıda belirtiniz.)								
Click here to enter text.								

Çocuğun Türkiye’de Birlikte Kaldığı Akrabaları / Evlendirildiği Kişinin Akrabaları⁴

Adı ve Soyadı	Yaş	Yakınlık Derecesi	Adres (İl / İlçe)
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.
Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text.	Click here to enter text. / Click here to enter text.

Çocuk hamile ve/veya çocuk sahibi ise, aşağıdaki bilgileri alınız:

Çocuk Sayısı:	Click here to enter text.	Sağlık Durumu:	Click here to enter text.
Mevcut Belgeler:	Aile Cüzdanı ☐	Notlar / Düşünceler:	Click here to enter text.
	Çocuğun Doğum Belgesi ☐		
	Diğer: Click here to enter text.		
	Var ☐ Yok ☐		
Hizmetlere Erişim:	☐		
Aşılama:	☐		

KAÇIŞTAN ÖNCEKİ HİKAYE

Çocuğun günlük yaşantısı; eğitime erişimi; ailesi ile ilişkisi; sosyal destek mekanizması; çocuğun evlendirilmesine yol açan hususlar (eğer Menşe Ülke’de gerçekleşmişse), bunlar ile ilgili bilgi yansıtılabilir. Eğer kaçış hikayesi ile ilgili bilgi varsa, bu bilgi de dahil edilmelidir. Her konuda, çocuğun görüşlerini almaya ve bunu buraya yansıtmaya özen gösteriniz.

Click here to enter text.

MEVCUT DURUM

Çocuğun evlendirilmeye, aile, evlendirileceği kişi ve yakın ilişkilerine, evlendirildiği kişinin ailesi / bakımından sorumlu kişi ve öz ebeveynleri ile ilgili görüş ve düşüncelerini yansıtınız; çocuğun hak ve hizmetlere erişimi; sosyal destek mekanizması; çocuğun evlendirilmesine yol açan hususlar (eğer İltica Ülkesi’nde gerçekleşmişse) hakkında çocuğun görüş ve düşüncelerini belirtiniz. Mümkünse, ailede sözü dinlenen kişiyi tespit ediniz; koruyucu ve risk faktörlerini belirtiniz.

Click here to enter text.

SAĞLIK SORUNLARI

Herhangi bir sağlık sorununuz, sağlık durumunuz veya engeliniz var mı? Evet ☐ Hayır ☐

Evet ise, lütfen açıklayınız ve mevcut olan sağlık raporlarını paylaşınız (inceleme formu ile birlikte paylaşılacak).

Click here to enter text.

Çocuğun sağlık hizmetlerine erişimi var mı? Evet ☐ Hayır ☐

⁴ Çocuğa en yakın olan kişilere ilişkin bilgileri yazınız; çocuğun içinde bulunduğu duruma ilişkin bilgi veriniz. (örnek: akrabalarından / çocuğun evlendirildiği kişinin ailesinden çocuğa destek olan veya risk oluşturan kişiler ile ilgili bilgi)

Evet ise, hizmetlere resmi olarak mı yoksa kayıtdışı olarak mı ulaşıyor? Evet ☐ Hayır ☐

Eğer kayıtdışı olarak hizmetlere ulaşıyorsa, lütfen ilgili hastanenin ve/veya doktorun ismini yazınız: [Click here to enter text.](#)

Hayır ise, neden?

[Click here to enter text.](#)

ÇOCUK KORUMAYA İLİŞKİN DANIŞMANLIK

Evlendirildiğiniz kişi / onun ailesi ile birlikte yaşamaya devam etmek ister misiniz? Evet ☐ Hayır ☐

Hayır ise, lütfen çocuğun çekincelerini anlatınız:

[Click here to enter text.](#)

Aileniz ile birlikte yaşamak ister misiniz? Evet ☐ Hayır ☐

Hayır ise, lütfen çocuğun çekincelerini anlatınız:

[Click here to enter text.](#)

Devlet korumasına alınmak ister misiniz? Evet ☐ Hayır ☐

(Lütfen çocuğa bu soruyu sorup sormamaya vaka özelinde karar veriniz.)

[Click here to enter text.](#)

ÇOCUĞUN BAKIMINDAN SORUMLU KİŞİYE İLİŞKİN SORULAR

Çocuğun evlendirilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir (Çocuğun evlendirildiği kişiden ayrı olarak çocuğun öz annesi / bakımından sorumlu kişiye soruyu yönlendiriniz)

[Click here to enter text.](#)

Çocuğa ve onun geleceğine ilişkin görüş ve düşünceleriniz nelerdir (Çocuğun öz annesi, bakımından sorumlu kişi ve evlendirildiği kişiye soruyu yönlendiriniz)?

[Click here to enter text.](#)

GÖRÜŞMENİN SONLANDIRILMASI

Koruma sorumlusunun görüşleri ve çekinceleri:

Çocuğun bakımından sorumlu kişinin çocuğa karşı olan davranışları ve çocuk ile ilgili olan beyanlarından önemli olan ve takip edilmesi gereken hususları, özellikle çocuğun yaşı, cinsel yönelimi ve geçmişte yaşadığı travmatik olaylara ilişkin çekincelerinizi belirtiniz. Çocuğun kişilik ve gelişim ihtiyaçları ve güvenli bir çevrede olması gerekliliğine ilişkin görüşlerinizi paylaşınız.

[Click here to enter text.](#)

Takip İşlemleri ⁵	Alınacak Eylem	Alınacak Eylemden Sorumlu Kişi (İsim - Unvan)	Eylemin durumu (bekleyen, devam eden, sonuçlanan eylem)
Hükümet Kaydı için Göç İdaresi İl Müdürlüğüne Yönlendirme	☐ İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nde kayıt		
Hukuki Destek için İl Barosu Adli Yardım Bürosuna Yönlendirme			
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne Yönlendirme	☐ 183'ü arama ☐ Sosyal Hizmet Merkezi'ne yönlendirme ☐ AÇSHİM'i bilgilendirme ☐ Devlete bağlı bir çocuk kurumuna yönlendirme		
Kolluk Kuvvetine Yönlendirme	☐ Polise ihbar ☐ 155'i arama ☐ Jandarmaya ihbar ☐ 156'yı arama		
Adli Mercilere Yönlendirme	☐ Savcılığa ihbar ☐ Mahkemeye yönlendirme		
Psikososyal / psikolojik destek	☐ Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'ne yönlendirme ☐ Psikososyal Destek yönlendirmesi ☐ ...		
Cinsel yolla bulaşıcı hastalık testi / danışmanlığı Tıbbi Muayene	☐ Hastaneye yönlendirme (eğer mevcut ise, Çocuk İzlem Merkezi'ne yönlendirme ⁶) ☐ Göçmen Sağlığı Merkezi'ne yönlendirme ☐ Aile Sağlığı Merkezi'ne yönlendirme ☐ Sağlık muayenesi ☐ Cinsel yolla bulaşan hastalık testi / danışmanlığı		
Eğitime Yönlendirme	☐ Örgün eğitime yönlendirme ☐ Türkçe dil kursuna yönlendirme ☐ Hızlandırılmış eğitim programına yönlendirme ☐ Mesleki / teknik eğitime yönlendirme ☐ Yüksek öğretime yönlendirme		
Güçlendirme Aktivitelerine Dahil Etme	☐ Çocuğun çocuk dostu aktivitelere dahil edilmesi ☐ Çocuğun Kadınlar ve Kız Çocukları için Güvenli Alan'a yönlendirilmesi ☐ Çocuğun / bakımından sorumlu kişilerin dayanışma gruplarına ve diğer toplum temelli gruplara dahil edilmesi ☐ Mesleki / yetenek geliştirme eğitimlerine yönlendirme ☐ ...		
Diğer			

⁵ Lütfen çocuğun içinde bulunduğu risk seviyesinin tespiti ve yönlendirme ile takip işlemlerinin vakanın aciliyetine göre önceliklendirmek ve uygun zaman çerçevesini uygulamak için Ek 6 Risk Değerlendirme / Vaka Önceliklendirme Tablosuna bakınız.

⁶ İstanbul'da şu an İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde ve İstanbul Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Çocuk İzlem Merkezi bulunmaktadır.

EK 6

Risk Değerlendirme / Vaka Önceliklendirme Tablosu

Risk Seviyesi	Acil (1. Seviye)	Yüksek (2. Seviye)	Orta (3. Seviye)
Müdahale ve Takip Zaman Çerçevesi	24 saat içinde müdahale En az iki günde bir takip	0-3 gün içerisinde müdahale En az haftada bir takip	7 gün içerisinde müdahale En az iki haftada bir/aylık takip
Zarar/Risk Türü	Çocuk 15 yaşın altındadır Çocuk zorla evlendirilmiştir Çocuk 16-17 yaşlarındadır ve acil koruma ihtiyacı ya da istismar tespit edilmiştir Çocuk hamiledir ve sağlık muayenesinden hiç geçmemiştir Evlenmiş olan çocuğun ek koruma ihtiyaçları vardır (örn. engellilik, ihmal, şiddet, istismar, suistimal, anlaşmaya dayalı olmayan cinsel ilişki) ve destek mekanizmalarından yararlanamamaktadır (aile içi destek mekanizmaları dahil) Çocuk evlendirilmeye zorlandığından ötürü intihar eğilimi sergilemektedir Çocuğun birkaç gün içerisinde evlendirilmesi söz konusudur	Çocuk 16-17 yaşlarındadır, evlilik resmi değildir, eşler arasında yaş farkı fazladır ya da her ikisi de çocuk yaştadır Hamile çocuk Çocuk nişanlıdır ve/veya gelecekte evlendirileceğine dair bilgi verilmiştir 15 yaşını tamamlamış ve kendi rızasıyla evlenmiş fakat destek mekanizmalarından yeterince yararlanamamaktadır (aile içi destek dahil)	Çocuk 16-17 yaşlarındadır, evlilikte herhangi bir zorlama yoktur, hak ve hizmetlerden yararlanabilmektedir ve aile içi destek mekanizmaları mevcuttur Türkiye’de resmi evlilik gerçekleştirmiştir (16/17 yaşındadır ve mahkeme veya ailenin rızası yoluyla evlenmiştir) 15 yaşını tamamlamışken menşe ülkte resmi evlilik gerçekleşmiştir ve karşılıklı anlaşmaya dayalı cinsel ilişki yaşanmaktadır Resmi sağlık hizmetlerinden yararlanan hamile çocuk

EK 7

Bireysel Vaka Yönetimi Kapsamında Yönlendirme Mekanizmaları

Evlenme riski bulunan çocuklar:

Danışmanlık

(Danışmanlık içerikleri için Bilgi Notu'nun Müdahale kısmında Danışmanlık başlığı altına bakınız.)

Çocuk

- İlk danışmanlıktan sonra çocuğa/aileye tekrar ulaşamama ihtimaline karşılık, çocuk özelindeki risk ve koruyucu faktörler iyi belirlenmeli, ilk danışmanlık bunlara uygun şekilde verilmelidir.
- Rızası dışında evlendirilmesi ihtimaline karşılık devlet koruması kapsamında bakım altına alınabileceği vurgulanmalıdır.
- Çocuğa acil durumlarda başvurabileceği makamlar konusunda (emniyet, savcı, 155, 156, 183, 157) bilgi verilmelidir.
- Çocuk hamile kalma isteğini beyan ederse, sağlık danışmanlığı verilmeli ve hamileliğin 18 yaşından sonrasına ertelenmesi yönünde konuşulmalıdır.

Evlendirileceği Kişi

- Ek 1'de yer alan yasal çerçeve uyarınca karşılaşılabilecekleri yasal süreçlerden ve sonuçlardan bahsedilmelidir.
- Potansiyel eşten doğabilecek olası riskler danışmanlık esnasında tespit edilmelidir.

Ebeveyn / Vasi / Bakımından Sorumlu Kişiler (Kadın)

- Çocuğun güvendiği, çocuğun esenliğini gözettiği tespit edilen kadın aile üyeleri tespit edilmeli ve hedef alınmalıdır.
- Danışmanlığın amacı, evliliği en az 18 yaşına kadar ertelemektir.
- Özellikle erken yaşta cinsel birlikteliğin ve hamileliğin olumsuz sonuçlarından, ve zorla/'aşk' dışı evliliklerin çocuk üzerindeki psikolojik etkilerinden bahsedilmelidir.

Ebeveyn / Vasi / Bakımından Sorumlu Kişiler (Erkek)

- Ailenin içerisinde 'sözü geçen' erkek bireyler tespit edilmeli ve evliliğin ertelenmesi yönünde ikna sürecine alınmalıdır. Hedef alınan erkek birey sadece baba olarak düşünülmemeli, mümkün ise ailenin yaşlı bireyleri de ikna sürecine entegre edilmelidir.
- Danışmanlık kapsamında, gizlilik ilkesine bağlı kalarak, toplum/dini liderler ikna süreçlerine dahil edilebilir

Güçlendirme / Bilgilendirme

- Çocuklar, yaşları ve özel ihtiyaçları doğrultusunda uygun çocuk/genç dostu alanlardaki aktivitelere dahil edilmelidir;
- Çocuklar, bireysel ve grup psikososyal aktivitelere katılmaları için teşvik edilmelidir;
- Çocuklar, güçlendirici faaliyetler ve kurslara yönlendirilmelidir (örnek: kendini tanıma ve özsaygı geliştirme, kişiler arası ilişkiler ve sorun çözme becerileri, sağlıklı gelişim, gelecek planlama, güvenlik planlaması; beceri geliştirme, mesleki eğitim)

- Güçlendirici faaliyetlere ek olarak çocuklar bilgilendirici faaliyetlere de dahil edilmelidir (örnek: evrensel çocuk hakları, Türkiye'deki ilgili yasal çerçeve, çocuk yaşta evliliğin sonuçları, cinsel üreme ve erken hamilelik).

Eğitim

- Eğer çocuklar okula devam etmiyorlarsa ve/veya ör örgün veya yaygın eğitime, mesleki ve beceri geliştirme eğitime ve Türkçe dil kurslarına erişimleri yoksa, hem çocukların hem de çocukların bakımından sorumlu olan kişilerin örgün veya yaygın eğitime, mesleki ve beceri geliştirme eğitime ve Türkçe dil kurslarına, Türkçe kurslarına, beceri geliştirme ve mesleki eğitime erişimlerinin desteklenmesi gerekir.

Sosyal – Ekonomik Destek

- **Önemli not:** Şartlı ekonomik destek yalnızca evlendirme riskinin sebebi sadece maddi zorluklara dayandırılıyorsa verilmelidir. Verilen desteğin doğru amaç için kullanıldığından emin olunmalı ve bu yönde düzenli takip gerçekleştirilmelidir.
- Sosyal Uyum Yardımı (SUY/ESSN), Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY/CCTE), ve SED modalitesinden yararlanılabilir, sosyal – ekonomik destek için aile ve çocuk büyükşehir/ilçe belediyelerine, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ve Sosyal Hizmet Merkezlerine yönlendirilmelidir.
- İhtiyacı olduğu tespit edilen çocuk ve ailelere hijyen/sağlık kitleri dağıtımı sağlanmalıdır.
- Ailelerin iş imkanlarına erişimini sağlamaya yönelik yönlendirmeler (örnek: İSMEK, İŞKUR) yapılmalıdır.

Halihazırda evlenmiş çocuklar / hamile çocuklar / çocuk ebeveynler

Danışmanlık

(Danışmanlık içerikleri için Bilgi Notu'nun Müdahale kısmında Danışmanlık başlığı altına bakınız.)

Çocuk

- Eğer çocuklar evlendirildikten sonra fakat çocuk sahibi olmadan önce tespit edilmişler ise, hem çocukların hem de çocukların ailelerinin özellikle hamileliğin en az 18 yaşından sonrasına ertelenmesi yönünde ikna edilmesi sürecine girilmelidir. Eğer çocuk hamile ise veya çocuk sahibi ise, sonraki gebeliklerin en az 18 yaşından sonrasına ertelenmesi yönünde ikna sürecine başlanmalıdır.
- İlk tespit esnasında bir risk saptanmamış olsa dahi, ileride herhangi bir risk ile karşılaşma ihtimaline yönelik danışmanlık esnasında çocuğun anlamlı katılımı ile güvenlik planı oluşturulmalıdır.
- Eğer reşit olmayanla cinsel ilişki suçu oluşmuş ise (Türk Ceza Kanunu Mad.104), çocuğa şikayet hakkı ve 6 aylık şikayet süresi hakkında bilgi verilmelidir. Eğer çocuk şikayette bulunmak istiyorsa Baro Adli Yardım Bürosuna yönlendirmesi yapılmalı ve düzenli olarak takip edilmelidir. Çocuk eğer şikayette bulunmak istediğini belirtiyorsa, çocuğun devlet koruması altına alınma konusundaki düşünceleri, isteği ve mevcut bakım düzenlemesinde karşı karşıya kaldığı riskler irdelenmelidir.

Evlendirileceği Kişi

- Çocuğun hak ve hizmetlere erişiminin, güçlendirilmesinin ve bilgilendirilmesinin ilişkileri üzerindeki pozitif etkilerine vurgu yapılmalıdır.
- Özellikle hamile olan çocukların resmi sağlık hizmetlerine erişiminin önemi belirtilmelidir.

- Evin idaresiyle alakalı işlerin eşit dağılımına dair görüşülmelidir.
- Eğer evlendirilen çocuk 15 yaşından daha küçükse, evlendirilecek kişi zorunlu ihbar yükümlülüğü ve yasal süreç ile muhtemel yasal sonuçlar hakkında bilgilendirilmelidir.

Ebeveyn/Çocuğa Bakmakla Yükümlü Kişiler

- Eğer evlendirilen çocuk 15 yaşından daha küçükse, zorunlu ihbar yükümlülüğü ve yasal süreç hakkında bilgilendirilmelidir.
- Bildirim yükümlülüğü kapsamına giren durumlarda aileler olası sonuçlara dair bilgilendirilmelidir.
- İhbar yükümlülüğü yerine getirilse dahi çocukla ve aileyle irtibatın sürdürülmesinin önemi vurgulanmalıdır.

Güçlendirme / Bilinçlendirme

- **Cinsel üreme:** evlendirilmiş olan kız ve erkek çocuklar hedef alınmalıdır. Özellikle aile planlaması, erken hamilelik, cinsel yollarla bulaşan hastalıklar ve rızaya dayalı cinsel birleşime dair bilgilendirme sağlanmalı, aile sağlığı merkezlerine ve göçmen sağlığı merkezlerine yönlendirme yapılmalıdır.
- **Sağlıklı ilişkiler:** güven ilişkisinin oluşturulması, sorun çözme becerileri, rıza, evin idaresinin eşit dağılımı (örnek: yemek, temizlik, çocuk bakımı konularında) hakkında bilgilendirme yapılmalı, gerekirse psikososyal destek yönlendirmesi yapılmalıdır.
- Mümkün olduğu takdirde hem kız hem erkek çocuklar/gençler var olan dayanışma gruplarına entegre edilmelidir.
- Özellikle kız çocuğunun örgün veya yaygın eğitime, mesleki ve beceri geliştirme eğitimine ve Türkçe dil kurslarına katılımına yönelik teşvik edilmesi, güçlendirilmesi açısından çok önemlidir.
- Özellikle kız çocuğunun sosyal hayata katılımı teşvik edilmelidir.
- Çocuklar, mevcutsa bireysel/grup psikososyal desteğe yönlendirilmelidir.
- Gerekliyse, çocuklar Türkçe dil kurslarına yönlendirilmelidir.

Sağlık

- Özellikle hamile olan kız çocuklarının resmi sağlık kuruluş ve hizmetlerine erişiminin sağlanması teşvik edilmelidir.
- Halihazırda doğurmuş olan kız çocuklarının, kendi çocuklarının resmi sağlık kuruluşları ve hizmetlerine erişimi sağlanmalıdır.
- Hamile kalma isteğini beyan eden, veya halihazırda çocuğu olup bir tane daha düşünen çocuklara yönelik hamileliği en az 18 yaşından sonraya ertelemek için danışmanlık verilmelidir.
- Danışmanlık verilmesine rağmen resmi sağlık kuruluşlarından yararlanmak istemeyen çocuğa sağlık tedbiri alınması için çocuk ve/veya ailesi AÇSHİM/SHM/savcılara yönlendirilmelidir.

Diğer

- Evlenen çocukların ve eğer var ise onların çocuklarının İl Göç İdaresi Müdürlüğü kayıtlarının gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Doğan çocukların hukuken statü sahibi olmasının sağlanması ve eğer vatansızlık riski altındaysa, bu riskin önlenmesi amacıyla doğum kaydının gerçekleştirilmelidir.
- Çocuk ve aileye maddi yardım dışında gıda yardımı, hijyen/sağlık kiti ve sair yardımda bulunulabilir.

- Hijyen/sağlık kitleri verilmesi için vaka Kızılay, ASAM, Mülteciler Derneği ve UNFPA gibi örgütlere yönlendirilebilir.
- Çocuk hukuken geçerli bir evlilik gerçekleştirmediyse, çocuk için bakım tedbirinin alınması için AÇSHİM/SHM/savcılığa yönlendirme yapılmalı, bir suçun oluşmuş olması halinde kolluk kuvvetlerine/jandarmaya/savcıya haber verilmelidir.
- Takip güçlendirmek adına danışmanlık tedbiri alınması için AÇSHİM/SHM/savcılığa yönlendirme yapılmalıdır.
- Çocuğa danışmanlık verilirken, ileriye yönelik olarak güvenlik planlaması da yapılmalıdır.

EK 8

Önleyici Aktiviteler

Alınacak Önlem	Açıklama	Hedef Grup	Kimlerle Beraber Çalışılabilir	Zaman
Danışmanlık	Çocuk evlilikleri hakkında bütüncül danışmanlık verilmesi	- Çocuklarını evlendirmeyi düşünen ebeveynlere veya çocuğa bakmakla yükümlü kişilere, - Özellikle sözü dinlenen aile büyüklerine, - Çocuklara, - Çocukların evlendirilecekleri kişilere	Eğer tespit bir koruma aktörü tarafından yapılmadıysa, derhal bir koruma aktörüne yönlendirme yapılmalıdır	Tespitten sonra en kısa zamanda
Eğitime yönlendirme	- Yapılan mülteci görüşmelerinde eğitim, çocuk evliliklerini önlemede en etkili etmen olarak belirtilmiştir. - Çocukların eğitime kazandırılması için il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne yönlendirilmesi gerekir. - Korunma ihtiyacı altındaki çocukları için koruyucu ve destekleyici tedbir alınması ile SED yardımı bağlanması için ilgili Sosyal Hizmet Merkezlerine yönlendirilmesi gerekir. - Eğer çocuk uzun süredir örgün eğitimden kopmuş ve mesleki/teknik eğitime katılması çocuğun yüksek yararında ise, çocuğun mesleki eğitim merkezlerine/sair iş ve meslek edindirme kurslarına yönlendirilebilir.	Evlenme riski altındaki çocuklar	UNICEF'in hızlandırılmış eğitim programı ile ilgili daha fazla bilgi UNICEF'ten alınabilir	Tespitten sonra en kısa zamanda
AÇSHİM/SHM'nin bilgilendirilmesi	Aile ile yapılan görüşme ve verilen danışmanlık sonucunda çocuğun korunma ihtiyacının olduğu anlaşılırsa ÇKK madde 6 uyarınca AÇSHİM/SHM'lerinin bilgilendirilmesi kanuni bir zorunluluktur. Burada her vakanın özelliğine göre danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri ve gerekirse bakım tedbiri talep edilebilir.	Evlenme riski altındaki çocuklar		Çocuğun korunma ihtiyacı olduğunun tespitinden sonra en kısa zamanda
Polise ihbar / Savcının bilgilendirilmesi	ÇKK uyarınca koruyucu ve destekleyici tedbirlerin hızlı bir şekilde alınmasının sağlanması için polise / savcıya da başvurulabilir.	Evlenme riski altındaki çocuklar ve aileleri	Özellikle 15 yaş altındaki çocukların evlenme riski altında bulunması veya 15 yaş üstündeki çocukların zorla evlendirilme riski altında bulunması	Çocuğun korunma ihtiyacı olduğunun tespitinden sonra en kısa zamanda

			durumunda Türk Ceza Kanunu'ndan doğan bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi ve savcılığa başvurulması önemlidir. Bu bildirimde bulunurken varsa kurumunuzda bulunan avukattan destek isteyebilirsiniz. Eğer yoksa, hukuki destek alabileceğiniz başka bir koruma partneri ile birlikte ilerleyebilirsiniz.	
Geçim kaynaklarına erişim	- Yapılan mülteci görüşmelerinde, ebeveynlerin yaşadığı maddi sıkıntılar çocuk evliliklerinin en büyük nedenlerinden biri olarak belirtilmiştir. Bu nedenle, ebeveynlerin ve ailede çalışabilecek durumdaki diğer kişilerin: - İŞKUR'a yönlendirilmesi, - İSMEK'e yönlendirilmesi, - Varsa, ilçe belediyelerin iş ve meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi önemlidir.	Çocuğunu ekonomik nedenlerden ötürü evlendirmeyi planlayan ebeveynler veya çocuğun bakımını üstlenen kişiler	- UNHCR'in TCDŞ riski altında olan ve TCDŞ mağduru olan kişilere yönelik olarak yürüttüğü destek programıyla ilgili olarak UNHCR'dan daha ayrıntılı bilgi alınabilir. - TOGEM-DER'in mülteci kadınların geçim kaynaklarına erişiminin desteklenmesi ile ilgili proje hakkında daha fazla bilgi TOGEM-DER'den alınabilir. - İŞKUR, - İSKEM, - Halk eğitim, - Belediyeler, - Geçim kaynakları alanında çalışan HABİTAT, Hayata Destek gibi kuruluşlar ile de birlikte çalışabilirsiniz.	Tespitten sonra en kısa zamanda
Bilgilendirici seminerlerin düzenlenmesi	- Yapılan mülteci görüşmelerinde çocuk mülteciler, ebeveynlerine çocuk evliliklerinin hukuki ve sağlık sonuçları hakkında doğru bilgi verilmesinin, ebeveynlerin çocuk evliliklerini kabul etmelerini engelleyeceği belirtilmiştir. - Ebeveynlere yönelik çocuk evliliklerinin sonuçları hakkında bilgi verilen bilgilendirici seminerlerin düzenlenebilir. - Çocuklara yönelik çocuk evliliklerinin sonuçları hakkında bilgi verilen bilgilendirici seminerlerin düzenlenebilir.	- Çocuk evliliği planlayan aileler, - Çocuk evliliği riski altında olan çocuklar	- Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Anne, Baba ve Kız Çocuk Seminerleri'nden faydalanmak için UNICEF ile, - Çocuk evliliklerinin sağlık, hukuk ve İslam hukuku boyutuna ilişkin eğitimler ile ilgili olarak UNFPA ile, - Çocuklar ve ebeveynler arasında sağlıklı iletişim kurulmasını sağlamak amacıyla uzman psikologlar ile, - Seminerlerin düzenlenmesinde ilçe belediyeler ve SHM'ler ile, - Çocuk evliliklerinin sağlık, hukuk, dini ve psikolojik açıdan etkileri konusunda	Düzenli olarak

				eğitimler ile ilgili olarak ASAM ile, • Çocuk/gençlerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ergenlik, şiddet ve istismar konularında bilinçlendirilmeleri ve güçlendirilmeleri konusunda Mavi Kalem ile, • Katılımcıların tespit edilmesi veya merkezlerinde yer sağlanması, ulaşım gibi lojistik konularda yardım alınması için ilçe SHM'ler ve belediyeler ile, • Cinsel sağlık / üreme sağlığı gibi konularda göçmen sağlığı merkezleri ile birlikte çalışılabilir.
Bilinçlendirme modüllerinin oluşturulması ve standartlaştırılması	• Kısa vadede var olan modülleri kullanarak bilinçlendirme seminerleri verilmeye devam edilecek olsa da, uzun vadede çocuk evlilikleri ile ilgili verilen kilit mesajların standartlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, kurumlararası platformlar (mesela Çocuk Koruma alt Çalışma Grupları) aracılığıyla ve uzmanlaşmış kişiler/kuruluşlar ile birlikte ortak bilinçlendirme modülleri oluşturulabilir.	• Çocuk evliliği riski altında olan çocuklar, • Evlendirilmiş olan çocuklar, • Hamile ve/veya çocuğu olan çocuklar, • Okula hiç gitmemiş / okulu bırakmış çocuklar, • Çocuklarını evlendirmek isteyen ebeveynler / aileler	• Hukuk modüllerinin oluşturulmasında Barolar, Hukuk Klinikleri, STK'larda çalışan avukatlar ile, • Sağlık modülleri ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığı, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, UNFPA, WHO ve Türk Tabipleri Birliği ile, • Eğitim modülleri ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı, UNICEF, Mavi Kalem ve IBC ile, • Ruh sağlığı ve psikososyal destek modülleri ile ilgili olarak Türkiye Psikiyatri Derneği, Türk Psikologlar Derneği, STK'larda çalışan psikologlar ve Üniversiteler ile, • Din ile ilgili modüller ile ilgili olarak Müftülük ve Diyanet İşleri'ndeki ilgili birimler, Türk ve mülteci din adamları ile Birlikte çalışılabilir.	• Eğer kurumlar-arası ortaklar tarafından öncelenirse orta ve uzun vadede.
Ayrıca, bir çocuk evliliği riskinin ortaya çıkması beklenmeden, konuyla ilgili bilgilendirici eğitimlerin düzenlenmesi ve ailelerin bu eğitimlere düzenli olarak davet edilmesi çok önemlidir. Bu eğitimlere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir: • UNICEF'in Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Anne, Baba ve Kız Çocuk Seminerleri • UNFPA'nın çocuk evliliklerinin sağlık, hukuki ve İslam hukuku boyutuna ilişkin eğitimleri. Bu konuda ilgili kurum ile beraber çalışılabilir.				
Eğitici eğitimi	• Çok sayıda mültecilere erişimi olacak ve onlara bilgi aktarabilecek toplum lideri	• Topluluk liderleri / topluluklara erişimi olan kişiler,	• Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Anne, Baba ve Kız Çocuk	• Düzenli olarak

	konumundaki kişilerin tespit edilerek bu kişilere çocuk evlilikleri ile ilgili eğiti eğitimi verilmesi.	• Mülteci imamlar, • Mülteci doktorlar, • Mülteci gençler, • Mülteci öğretmenler	Seminerleri'nden faydalanmak için UNICEF ile, • Çocuk evliliklerinin sağlık, hukuk ve İslam hukuku boyutuna ilişkin eğitimler ile ilgili olarak UNFPA ile, • Katılımcılara eğitici eğitimi sertifikası verilmesi için AÇSHİM ile birlikte çalışılabilir.	
Aynı durumdaki mülteci ailelerin bir araya getirildiği çalıştayların yapılması	• Yapılan mülteci görüşmelerinde mülteciler, onlarla aynı durumdaki kişiler ile görüşme yapmayı daha çok tercih edeceklerini belirtmişlerdir. • Bu doğrultuda, çocuklarını evlendirmeyi düşünüp vazgeçen mülteci aileler ile çocuklarını evlendirmeyi düşünen aileler bir araya getirilerek birbirlerinin deneyimlerinden faydalandırılabilirler.	• Çocuk evliliği planlayan/planlamış olan aileler	• Daha önce benzer bir uygulama düzenlemiş olması sebebiyle iyi örneklerin paylaşılması için ASAM ile birlikte çalışılabilir.	• Düzenli olarak
Kadın / erkek / çocuk dayanışma gruplarının kurulması	• Çocuk mülteciler ile yapılan görüşmelerde çocuk mülteciler, arkadaşları ile yapacakları görüşmelerin onların ilgisini çekeceğini ve katılacaklarını belirtmişlerdir. • Mülteci erkeklerin, kadınların ve mülteci kız ve erkek çocuklarının bir araya gelerek güçlendirici faaliyetlerin düzenli olarak yürütüldüğü dayanışma grupları kurularak çocukların özgüvenlerini artırarak çocuk evliliğinin önlenmesi amaçlanabilir.	• Çocuk evliliği riski altındaki çocuklar, • Ergen çocuklar, • Çocuklarını evlendirmeyi düşünen ebeveynler	• Dayanışma gruplarının kurulmasını kolaylaştırmış sivil toplum kuruluşları bu konudaki deneyimlerini diğer kurumlar ile paylaşabilirler (örnek, Mavi Kalem, ASAM, HRDF ve KADAV) birlikte çalışılabilir.	• Düzenli olarak
Risk altında olan çocukları ve ebeveynlerini hedefleyen bilgilendirici materyallerin hazırlanması ve televizyon/internette yayımı	• Mülteci kadın, erkek ve çocuklarla yapılan görüşmeler sonucunda, çocuk evliliklerine yönelik bilgilendirici materyallerin faydalı olacağı belirtilmiştir. • Anneler TRT Arapça kanalında yayınlanacak bilgilendirici videoların faydalı olacağını söylerken çocuklar televizyon izlemediklerini belirtmiş, videoların internette (özellikle Facebook'ta, Youtube'da yahut SMS olarak) yayımlanmasını talep etmişlerdir.	• Çocuk evliliği riski altındaki çocuklar, • Ergen çocuklar, • Okula gitmeyen çocuklar, • Çocuklarını evlendirmeyi düşünen ebeveynler	• Bilgilendirici materyallerin hazırlanması ve yayımlanması konusunda elinde bu materyaller bulunan sivil toplum kuruluşları ile ve bu materyallerin yayımlanabileceği mecralar ile birlikte çalışılabilir, • UNHCR Ankara Topluluklar ile iletişim birimi ile, • Sosyal medya figürleri (özellikle mülteciler) ile birlikte çalışılabilir.	• Düzenli olarak